

پښتانه ګډې ځخراو ګرکاریدګان، پشها تګان سا ی ۱۴۰۱ پښتانه ځخراو ګرکاریدګان، داواکاری و ځاګرییان - جغفر یمزاد

وړګډانی به کوردی: کاو ټومر

۱۳ ی ټردیب ټشت ۱۴۰۲

ټم دیمانی له ما پټی فاسی هټوا ی ټټر وړګیراو

ټم جا نام و بیرګان ګ به ټپټاندنی بارودخی ټستای وټات
پشنيار دکرڼ بنمایګی ماددیان هټی. جا چ ټو بیرګان ی ګ
له ګډ ګواستنوی ناشګډاندا دګونجڼ، یان ټو بیرګان ی
له سر بنمای ټاپټین و شش ځیان پټناس دکرڼ، یان ټو
جا نام و بیرګان ی ګ ژیان و مانوی ځیان له ګډ پانی
پشها ت سیاسییګانی وټات و دستګرتن به دسټاتدا دبینو،
له بندو بست کردن له ګډ ټاټانچی و تاوانبارانی نودوټی.
بنمای مادی هټموو ټمان، سیمرغی پشها تګی ګور ی ګ به سر
کای ی سیاسی و ګمټای تی ټراندا دټټ و چین و توټر
ګمټای تی ګان و هټز سیاسییګانی ګکردټو به ټو ی
داهاتوی وټات له سر بنمای بهر ټو ټندی چینای تی ګان یان
دا به ټټر.

ټران ټردا: جغفر یمزاد، ګرکاری ځان نشین و سکرټری
ی ګی تی ټزادی ګرګارانی ټران، ی ګګ له و ځټات ګر
ماندوون ناسانی ګمټګی ګرګاری ټران. ټزموونی کارکردنی له
ګارګ و پټټی پیشسازی جټاو جردا هټی. جګ له وټش وټ
ګرګرګی ځمخ و پا به ند هټنګاوی کاریګران ی ناو له پټناو
جټجټکردنی داواکاری ګرګاران. یمزاد ی ګګ له
دام زر ټرانی ګمټی به دوا دچوون به دروستکردنی ځخراوی
ګرګری ټزاد و ی ګګتی سټرتاسری ګرګارانی دکرګاو و به کار بوو
ګ دواتر ناوی ګګدرا به ی ګګتی ټزادی ګرګارانی ټران. هه روه
ها ټه زموونی چه ند ده یه ی چالاکیه ګانی له شټوه ی چالاکی جټراو

چېر له گه ځه کرکاران و نه و که سانه ی هگر و خه مخړی چینی کرکاری ئېران به شداري کردووه . جگه لېوېش ساانېکی زېر لې مانگرتنه جېراوجېرکانه چالاکانه لې جېبېجېکردنی داواکاریېکانه کومېگې کرکاریدا بېشدار بوو و بېهې ئېمېو چېندین جار تامی گرتن و زیندانی کردوو. بېام هېمېش پېداگری لېسر بیروباوې خې کردوو و بې ئیرادېکی پتېو دنگی کرکاران بوو و لېسر مافکانهیان قسې کردوو و بېردېوام.

وېک هېسوېاوېکی کرکاری هېسېنگاندنت بې پېشھاتېکانه ساي ابردوو چيې و چ دیدگایېکی کورتخایېن یان درېخایېن بې داهاتوو پېشېنی دېکېت؟

ئېو پېشھاتانې لې مانگی شېهړیوې ساي ابردوو لې ئېران دېستیان پېکردوو و تا ئېستاش زیندوو و دینامیکین، پېشھاتې سر استې سیاسيېکانن کې حکومېتیان لې هېموو لایېنکانه بوونی خېدا گېانندوو تې ئاستېنگېکی یېکلاکېرو. بې بېوای من ئېم دوايېن شېېکی کمار و خېکې ئېران دېگېتېو بې تېواوې هېلومېرجی ئابووری، سیاسي و کومېایې تی زاي بېسر وېا تدا.

سرېای ئېوې کې اېپېېنی نېتېوېی هېشت مانگی ابردوو بې ماوې دوو سې مانگ گېرمی سېر تاي خې لېدېستداو، بېام ئېو هېلومېرجې کې لې دواي ئېم اېپېېنېو لې وېا تدا پېرې سېندوو ناتوانېت بگېندرېتېو بې ساي ۱۴۰۱. بېو هېکارې سادېی کې هېموو ئېو هېکارانې کې بوونې هې سېرهېدانی مانگی شېهړیوېر و پېش ئېوېش بوو هې سېرهېدانی ۷۸ و ۸۸ و ۹۶ و ۹۸ نېک هېر لې شوېنی خېان ماونېتېو بېکو چېتر بوونېتېو.

کېماری ئیسلامی تېواوې پېکھاتې کومېایې تی خې وېک حکومېت بې شوېیېکی بې وېنې لېدېست داو. دېبینیت لې کاتې قسېکردن لېسر حکومېتېک، پېش هېموو شتېک سېرنجی گشتی بېرو لای هېزی سې یانې و ئېرگانه سېربازی و ئېم شتانه دېکات، لې کاتېکدا حکومېتېکی تېقلیدی پېکدېت لې پېکھاتېیېکی ئابووری و پېیوېندی کومېایې تی کې حکومېت هانېتې ئاراو، دېسېتای سیاسيې ئېم پېکھاتانې و پېیوېندیې کومېایې تیېکانه لېسر بنیات نراو. بې واتایېکی تر، هېموو حکومېتېکی ئاساي لې هېموو قېناغېکی مېژووییدا، لانيکېم لې پېیوېندیېکی ئېرگانیکې ژېیدایې لېگې پېکھاتېی ئابووری و کومېایې تی و سیاسيېکانه ئېو کومېایې کې تېیدا حوکم دېکات. کېماری ئیسلامی ساانېکی زېر پېکھاتېیېکی وای تېدا نیې و هېر لې بېر ئېم هېکارېش تا ئېستا بې سېرکوت و خنکندن ماوېتېو. ئایا شېوازی ئېستای کېماری ئیسلامی بې درېژدان و چېکردنېوې سېرکوت و خنکندن دېتوانېت تېنانت بې ماوې مامناوېندیش بېپارېزېت؟ بې

بـوای من و بـامی ئـم پـرسیار نـرـنیـیـ، چـونـکـ کـمـاری ئـسـلامی بـهـی ئـ و قـیرانـ کـمـکـبوو ئـبووری و کـمـمـایـتی و سیاسیی کـ لـ دواى ووخانى دـسـمـاتـی پاشایـتیـ و هـیـگـرتوو، هـنـد ئـفـلیـج بوو کـ تـنـانـت توانای بـمـوـبردنی کارگـیـکـشی نیـ بـ قـیرانی نیـ، لـ لایـکی دیکـ و بارودـخـی ئـبووری و سیاسى و کـمـمـایـتیـ ۴۵ سـاى اـبردوو وک دایکـک تـوی گـشـسـندووی شـشـکی کـمـمـایـتی گـورـی پـروـردـ کردوو.

وـک دـرـنـجامـک، لـ و بـامی پـرسیار کـتـدا، دـبـ بـمـم کـ ئـران لـ پـرسـی شـشـکی گـورـی کـمـمـایـتـیداى و سـرـهـدانی هـشت مانگی اـبردووش نوکی شاخی سـهـهـینی ئـم شـشـی، کـ نـیـشانـی گـانـکاری بـنـتی و مـزنی مـژوویی دـبـت لـ ئـراندا. بـ بـوای من ئـم شـشـ دـبـتـ سـرـتای لاپـمـیـکی نوـی مـژوویی لـ ئـراندا، کـ لـکـچوونـکی بـرچاوی لـگـ قـناغـکانی اـبردوو و ئـستادا نابـت و سـروشتیـ کـ لـ چوارچـوی گـانـکاریـکی و هـا گـورـدا، زـرـک لـ کـلتور و سیاسـتـ هـزیـ نـریتـکان و تـکـشانـکانی هـتا ئـستاش پـراوـز دـخـرن. و لـگـ مـیداندار بوون و کاریگـریـ قـوـکانی بـزووتـ و کـمـمـایـتیـ گـورـکان لـ ئـراندا، کـ هـرگـیز بـو ادـیـ لـ گـشـکردن و پـگـیـشتن و فراوانبووندا نـبوون، نـ لـ سـردـمی شـشـی ۱۳۵۷ و نـ پـش ئـو، بـهـرمـندی نـریتـ سیاسـیـ خـباتکارانـ و بـچون و بیرکردنـ و کـخراوـی نوـ و پـکـدن، ئـمانـ کـمـترین پـکـهاتـکانی و تـی پـشـهاتـ سیاسى و کـمـمـایـتیـکانی ئـران.

پـگـیـ کـخراوـ کـرـکاریـکان لـ پـشـهاتـکانی ئـم دوايـی ئـراندا چـن هـدـسـنگـنـ؟ ئایا سـرـکـوتوو بوون لـ گـیـشتن بـ ئـمانـج و داخوازیـکانی چینی کـرـکاردا؟

کاریگـه یـیه کانی هـه دـامـه زراوه و کـخراوـکی کـری له ئـران به پـی کاریگـه ری اـسته و خـیان له سه ر بارودـخـی کار و بارودـخـی ژيانی چینی کـرـکار حوکم نادرـت. ئـم ئـرانـ و لـ ئـنجامی سـرکـوت و خـنـکـاندن و قـدـغـکردنی زـرـمـلـی بوونی کـخراوـ سـرـبـخـ کـرـکاریـکان، هـیـ کـخراوـکی سـرـبـخـ نـیـتوانیـو بـ شـوـیـکی ئاسایی، وک خـی، بـچـتـ ناو میتـابـلیزمی بارودـخـی کارکردن و ژيانی کـرـکاران لـ ناوچـکانی تری جیهان بوونی هـی. به ئـام له هـر شوـنـکـه و کـخراوانـه له نـو کـرـکاراندا کاریگـریـان هـبووبـت و توانیـوانـه له نزیکـوه له مانگـرتـکانی کـرـکاریدا ئـماده بن، کـی گـرنگـیان هـه بووه له گـه یشتن به خواسته کانیان. بـ تـایـبـت لـ پـوـندی لـگـ کـمـترین حـقدـست و بابـتـکانی وک گـرـبـستی کاتی کـ لـ سـرـتای نـوـدـکاندا هـمـتی گـرنگ و

گڊورڻيان دسټپکړد و به شوو يکي کاريگري بوو هې ئو وې کي ئو و باب تان به تپو بووني کات بند ناو ندي قورسايي داواکاري کړکاران. هې شيارکړدن وې خپک سبارت به مافي کړکاران به دام زراندي کخراوي سربخې کړکاري و ناشکراکړدني سياس تي دژ کړکاري ما (خانې) ي کړکار باب تېکي دیکي سريکي و گرنگ بوون کي ئو کخراوان سريکوتوو بوون له باوکړدن وې له نو کړکاراندا.

بېام هشتا ناتوانرېت بگوترې ئم کخراوان توانيويان هري حکومت و خاو نکارکان به سر بارودخي کار و ژيانی کړکاران ابگرن. نېک هر نېانتوانيوي بوستېنن، بېکو سريکاي ئو وخبات و ململانې ئزانې کي هم هم ئم کخراوان و هم کړکاران له ناو ندي جړاو جړکاني به ره مه نندا کردويان و ئو تچوو قورسانې کي بېان داو، کماري ئيسلامي سريکوتوو بوو له کي تايپه نان به و ه لوم رچې دزخيي کي ئم، ديبينين به سر چيني کړکاردا دس پندت.

هر له بر ئم هکار، پموايي ئي ئم کخراوان له ميتا بليزمي چيني کړکاردا دې به شوو يکي سريکي له کاريگريي کي مېاي تي و مژوويي کانياندا ه س نگرندرت. له وانگ ي و دې به بېم ئم کاريگرييان زړ قوو و گور بوون. له ئنجامي بووني ئو کخراوان و کي مېک سريکدي کړکاري له شوېني کار و هروها کخراو چې پکان، له پي سريکي بيست سا دا له سريکاي هشتاکاني سدې ابردوو، کي مانگرتن جگ له قده غکردن به حرام داد نرا، ئران بوو بې پايته ختي مانگرتني کړکاران له سر ئاستي جيهاني. بېت و چيني کړکار گيشتوو تې پيگيشتن کي وا له ه نديکي جېماو ريديا کي بېاي من وېک ه نريکي کي مېاي تي زې بېلاخ و له خوارو و بې ئاگاداريي و کخراو له پي شات کاني ئستادا بې يکي مجار له مژووي ئران له دايشتني دها تووي سياسي ويات کي يکلاکري و دگېت. ئمېش به ماناي نکيکړدن يان کي مکړدن وې ئي کړکاران له شې شې ۱۳۵۷ يان دېيان سا پېش ئو نپي. بېکو ئم خا "بې يکي مجار" له وانگ ي و بېکارد هېنم کي له سردمي شې شې ۱۳۵۷ يان قېناغ کاني پېش ئودا، ئمې شاهيدي بزوتن و يکي گورېي داواکاري کړکاري نه بووين کي شې شې وېک شې شې ۱۳۵۷ شوې خې له سر شان کاني وېر بگرت. بېکو هر ئم پارت و کخراو سياسيان بوون کي له ئنجامي کاريگريي جيهاني کاني شې شې ئکتېر و له سر بند مای پيکھاتن و گېشې سريکايي چيني کړکار، ئايديالي کړکاريان بېدوادا هېنا. له استيدا تېنانت ئو نه بوو کي ئو حيزب و

ځواکمنۍ لاس ته راځي شانه بونې بزوتنډۍ کې کارې کوي او د
کمونې ته پکې هاتېن. بېام ئېستا دځکې زېر جياواز او چيني
کرکاري ئېران چينې کې کمونې ته گوري کې لاس ته بندې مای پکې
ځي لې بېره مه ناني سرمايه داري و دزې کړنې پيو نديې کاني لې
پکې ري ژياني کې مېاي ته و ئا بووري-سياسي کې مېاگادا دام زراو و
لې وېش گرنګتر، سره ددان و بې تېکړنې مللاندې کان لې چنې دېي
اېر دوو دا بزوتنډۍ چيناي ته بوو ته بزوتنډۍ کې هېنډې گوري
کې دې توانېتې بې شوې کې هېاراندې و ځواکمنۍ کې مېووي لې
پېشې ته سياسي کاني ئېستا و داهاتووي وېا تدا بگېت.

چېن دې توانېتې لې و ژينگې مې ترسېداري ئې مې دا ځې اگري ځواکمنۍ
پېشېي-مې دې نېي کان زياد بکړتې؟ ئا يا ځواکمنۍ کرکاريې کان
پلاندې کيان بېم ئاراستې هېي؟

سېرکېن بې هېي دځي پېشوي سياسي وېات و لانيکېم لېم بارودځي
ئېستادا ناتوانېت وېشانې کې پراکتيکي و گشتي بېرته سېر مېز بې
ځې اگري سېنديکا کان و ځواکمنۍ مې دې نېي کان، ئېم ځواکمنۍ لې
سېر تاي دام زرانديانې و تووېشې توند ترين و ئيفليجکېر ترين هېرشي
حکومت و دامود زگا ئې منيې کاني بوون، لې گې ئې وېشدا وېک بېنيمان
نېک هېر تا ئېم بېرگېيان گرتوو، بېکو ځې گرنګيان هې بوو
لې شکاندي بېرېستې سېرکو تکرېدن و خنکاندن، لې استيدا بې و پېيېي
ئېم ځواکمنۍ لې بندو لې سېر بندې مای هېلومېر جي بې تېي هې بوو و
پېويستي گې انکاري کې مېاي ته و سياسي لې قې ناغي ئېستاي وېا تدا
پېکها تېوون، تې نانېت بې درېژي هېلومېر جي ئېستاش، بې بې وای من
ناتوانېت سېرکو تېرې بېرېان لې ناوېرېان يان تېکېشکېنرېن.
هېرچېنډې لې هېنډېک کاتدا هې وراز و نشو هې بوو وېک تا ئېستا و
ئېگېر دځي ئېستا بېرېدېوام بېت، هېمان شت دې بېت.

بېم مانايې دې بې بېم باشترې باس لې چې نېي ته و پېسېي
بېرې وېرېرېدن و سېر فرزي يان نې بووني پېشخستني و سېر فرزي و
پېکھې ناني بېرېرېواني دام زراوېي يېکې ته، مې دې ني و سياسي لې
ئېراندې، بې لې بېرېرېا وگرتني بارودځي سياسي وېات بکړتې. بې اي من
ئې و اېرېينډ سېر تاسېريې کې لې مانگې ئې يلولي مانگې اېر دوو
دېستي پېکړد، بې و پېيېي حکومت سېرکو تېوون بېو لې سېرکو تکرېدن
تې و او تې ئېم اېرېينډ و گې اندنې وېي بارودځي کې مېاي ته و
سياسي وېات بې اېرېيني پېشو و لې لايېکې تريشو و بې ناسکترين شو
قې ناغي ژيان، لې ځېدايې و چېتر تواناي کېنترېن کړنې تې نانېت بې
بايې خترين قېيرانې ئا بووري و کې مېاي ته-سياسي و کولتووريې کاني
نېي، ئېم اېرېينډ ناکوژتې و ئېگېري ئې و هېي لې ماوېي کې
کور تدا زېر زياتر دېست پېکات بې هېزتر لې پېشو بېتېدېرې وې.

بہم نام باش من پم وایم نیم لہ ٹراندا ہووبہووی شہ کی
کم مہ لایہ تی و مٹرووی گیورہ دہینہو، دواہ ٹوہ (ہرچہ ندہ)
قہ ناغہ ٹستا درہٹہ بکہ شہٹ) ٹران و ناوچہ ی ٹہٹہا تی ناوہ است
گہ انکاریہ گیورہ و نہ گہاوی ہسردا دہٹ، ہم مانایہ دہ مہوہ
بہم نیم جاہ نامہ و بیرہ کانہ کم ہہ ٹہپہ اندنی بارودہ خی ٹہستای
وہات پہشنیار دہ کرہن بنہ مایہ کی ماددیہان ہہ یہ، جا چ ٹو
بیرہ کانہ کی لہ گہ گواستہ وای ناشہ شگہ اندا دہ گونجہن، یان ٹو
بیرہ کانہ کی لہ سہر بنہ مایہ اپہین و شہٹہ شہ یان پہناسہ دہ کان، یان
ٹو جاہ نامہ و بیرہ کانہ کی کہ ژیان و مانہ وای خی یان لہ گہ پانی
پہشہاٹہ سیاسیہ کانہ وہات و دہستگرتن ہہ دہسہاٹا دہ بینہو،
لہ گہ ان ہدواہ سات وسہ دا لہ گہ تاہانچی و تاوانبارانی
نہودہوہ تیدا۔

بنہ مایہ ماددی ہہ موو ٹہ مانہ، سیمورغہ ٹاہوگہ کی گیورہ یہ کم ہسہر
کایہ سیاسی و کم مہ لایہ تی ٹراندا ہہ فہیوہ و چین و توہٹہ
کم مہ لایہ تیہ کان و ہہزہ سیاسیہ کانہ کہ کردہ ٹوہ ہہ داہشتنی
داہاتووی وہات لہ سہر بنہ مایہ ہرژہوہ ندیہ چینایہ تیہ کانہان۔
بہ استی شہٹہ شہ دیاردہ یہ کم لہ ٹہ ناجامی ململانہ توندہ کم مہ لایہ تی و
چینایہ تی و ٹاہہ قہ سیاسیہ کان لہ کم مہ گایہ کدا ہودہ دات، ہہ
چارہ سہرکردن یان خی گونجاندن و کہ مکردنہو یان لہ ناخ و بہستہنی
ٹو کم مہ گایہوہ و بہ دروستکردنی درزہک لہو چہقبہ ستوویہ کی کہ
تہواوی پہکہاتہ سیاسیہ ٹاہووری و کم مہ لایہ تیہ کانہ گرتہ ٹوہ،
چوہوہ قہ ناغہ کی ململانہ ی گیورہ و ٹہروژورکہر و دووبارہ
پہناسہ کردنہوای پہکہاتہ سیاسی و ٹاہووری و کم مہ لایہ تی-
فہرہ نگیہ کان و لہ سہر نیم بنہ مایہ ہہزہ چینایہ تی و کم مہ لایہ تیہ
دژہ یہ کم کان ہہریہ کم یان ٹاسہ و بہ دیلہ کی سیاسی خی یان ہہ یہ
لہ بہردہم کم مہ گادا و ستاون، لہ سہر بنہ مایہ نیم، ہہاوبونہوہ و
لہ دایک بوونی جاہ نامہ لہ ہہلومہرجی ٹہستای وہاتدا، نہک تہنیا
بیرہ کم یہک، بہکوہ بہ ہہشہک لہ سہرہہدان و شہقام و پہرسہی ماددی
دیاریکردنی ٹہرکہ سیاسی و ٹاہووری و کم مہ لایہ تی-فہرہ نگیہ کانہ
پہشکہوتنی وہات، و من بہ و سوسہ یہ کی تاییہ ٹوہ ہدواہ
ہہموویاندا دہ گہم، ہوونہ کم وکہ کرکار و چالاکوانہ کی کرکارہ،
لہ گہ جاہ نامہ کی کمترین داواکاریہ کانہ ۲۰ سہندیکا و ہہکخراوی
مہدہنیدا ہاوہا و ہاوہم وکہ بہ دیلہک لہ ناو دلی بزووتنہوای
شہٹہ گہ اندی گہ لی ٹراندا سہیری دہکم۔

لہ ہہمان کاتدا پہویستہ جہخت لہوہ بکہ مہوہ کم لہ گہ پہشکہوتنی
اپہینہ جہماوہریہ کان لہ ٹران و دہرٹہ ناجامہ کانہ تاہادی
نکہیکردنی سہرخانی سیاسی دامہزراو، چین و

[illegible]